

NAPOVED INTEGRALNE SERIJE:

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja

V čedalje večji meri se soočamo z mnogoterimi, raznolikimi izzivi – od svetovnih do evropskih, slovenskih, lokalnih; od podnebnih sprememb do ekonomskih problemov.

Zato je nujen drugačen pogled na svet okrog nas, nov način razmišljanja in delovanja, preseganje kalupov...

Celosten pogled, ki nam bo pomagal, da elemente, ki jih že imamo, vidimo v novi luči, na drugačen in celosten način povežemo, prepletemo, stkemo – PAMETNO INTEGRIRAMO.

Drobce rešitev, ki bodo dobre za vse, imamo pred seboj, živimo z njimi – tu, v Sloveniji in Evropi.

Ker »nič ni tako praktično kot dobra teorija« (Lewin), predstavljamo NAČELA, po katerih je mogoče oblikovati nov, celosten konceptualen okvir; pravzaprav lahko vodijo do različnih teorij.

In ta načela nas lahko pripeljejo do TEORIJE INTEGRALNEGA RAZVOJA avtorjev Ronnieja Lessema in Alexandra Schiefferja.

Praktični primeri njene uporabe z odličnimi praksami (večina iz Slovenije) in novi integralni koncepti bodo sestavljali večino od 100 nadaljevanj v seriji »S pametno integracijo do trajnostnega razvoja«. Objavljali jih bomo v naslednjih nekaj mesecih, praviloma vsak dan od ponedeljka do petka. S pomembnim sporočilom, da je nujno pametno povezati številna prizadevanja in potenciala za trajnostni razvoj v okviru EU.

*Med drugim smo pristop integralnih svetov uporabili pri snovanju novega, trajnostnega modela razvoja za našo državo - poimenovali smo ga Integralna zelena Slovenija. Predstavili smo ga v knjigi **Integral Green Slovenia** (Routledge, 2016), ki smo jo uredili dr. Darja Piciga, prof. Alexander Schieffer in prof. Ronnie Lessem, napisalo pa poleg nas še 42 slovenskih avtorjev. Z Integralno serijo se odzivamo na številne pobude, da bi imeli čimveč gradiv o Integralni zeleni Sloveniji tudi v domačem jeziku.*

In integralna zelena pot lahko prispeva tudi k prihodnosti Evrope.

O vsem tem nas bo v prihodnjih mesecih pisalo več deset avtorjev knjige in drugih integralnih mislecev.

Vse to prvič celostno v slovenskem jeziku in edinstveno v svetovnem merilu.

Prijazno vabljeni k prebiranju, razmišljanju in ustvarjalni uporabi!

Dr. Darja Piciga

DVANAJSTI TEDEN

S pametno integracijo do trajnostnega razvoja – 59. nadaljevanje

17. 5. 2018

59. Nadaljujemo s socialno ekonomijo: od merjenja družbenih učinkov do prenosa lastništva na zaposlene v delavskih zadrugah

Pri predstavitvi systemskega pristopa k razvoju socialnega podjetništva, ki se v zadnjih letih izvaja v Sloveniji¹, smo omenili, da je s spremembami zakona o tej dejavnosti iz marca letos predvideno tudi bolj sistematično merjenje družbenih učinkov dejavnosti. Nova orodja za spremljanje in vrednotenje razvoja in socialnega razvoja so prav gotovo nujna. Bruto družbeni proizvod kot poglavitno ali sploh edino merilo razvoja in ekonomskega razvoja ne zdrži kritične presoje, saj številnih pomembnih učinkov v družbi in okolju ne more ustrezno odraziti. V zadnjih dveh desetletjih zato lahko spremljamo prizadevanja uglednih mednarodnih organizacij in povezav, posameznih držav in skupnosti, da bi BDP nadomestili ali bistveno dopolnili z drugimi,

¹ [58. nadaljevanje.](#)

ustreznejšimi kazalniki.² Intenzivna prizadevanja v tej smeri lahko spremljamo tudi na področju socialnega podjetništva in socialne ekonomije.

Merjenje družbenih učinkov svojih aktivnosti socialnim podjetjem omogoča ustvarjanje ravnotežja pri poslovanju, načrtovanje dela in spremljanje načrtovanega ter ustrezno vrednotenje aktivnosti in družbenih učinkov za naprej. Z merjenjem učinkov lahko socialna podjetja pridobijo oprijemljive in kvantitativne dokaze, ki lahko prikažejo njihov pozitivni vpliv in dodano vrednost. V IRDO – Inštitutu za razvoj družbene odgovornosti je leta 2014 v sodelovanju z Ministrstvom za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti izdelali **Študijo o merjenju družbenih učinkov socialnih podjetij**³. V študiji predstavljajo teoretske okvire, tuje izkušnje, pomembne vidike o merjenju družbenih učinkov in pozitivni vpliv takšnega merjenja za uspešno poslovanje socialnih podjetij v Sloveniji. Oblikovali so lasten model, s katerim bodo lahko socialna podjetja ovrednotila rezultate svojega dela in jih učinkovito predstavila širši javnosti in drugim zainteresiranim (sofinancerji, investitorji, managerji). Avtorji so model preverili tudi pri nekaterih izmed slovenskih socialnih podjetij.

Na spodnji sliki predstavljamo ključne faze modela merjenja družbenega vpliva socialnih podjetij. Kazalnik SROI (Social Return on Investment - družbena korist od investiranja)⁴, ki pomeni končno ovrednotenje družbenih učinkov določenega socialnega projekta, je leta 2014 predstavljal najbolj razširjeno metodo merjenja učinkov socialnih podjetij. Pove nam, kakšna je vrednost povračila v 1 investiran evro v projekt s področja socialnega podjetništva. Projekt, ki dosega visok SROI, je torej bolj donosen, socialno podjetje, ki ga izvaja, pa za potencialne investitorje bolj privlačno.

Slika: Vsebina kalkulacije SROI za merjenje družbenega vpliva socialnih podjetij v Sloveniji
(vir: Hrast in drugi, 2014, str. 57)

² Decembra 2010 je tako Evropska mreža za trajnostni razvoj (<http://www.sd-network.eu/>) pripravila koristen [pregled mednarodnih pristopov za merjenje bogastva in blaginje v kontekstu trajnostnega razvoja](#), razvoj teh pristopov pa se je do danes še nadaljeval, zlasti v povezavi z Agendo 2030 za trajnostni razvoj.

³ Hrast, A., Kojc, S., & Mulej, M. (2014). *Študija in model merjenja družbenih učinkov socialnih podjetij v Sloveniji*. Maribor: IRDO. Dostopno prek:

http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/word/zaposlovanje/Studija.docx

⁴ SROI meri spremembe na načine, ki so bistveni za ljudi in organizacije, ki spremembi prispevajo ali ima sprememba na njih vpliv (vsi deležniki). Pove, kako se ustvarja sprememba, tako da meri družbene, okoljske in ekonomske posredne izide in pri tem za predstavitev uporablja denarne vrednosti. Tako omogoča izračun razmerja med koristmi in stroški. Na primer razmerje 3:1 kaže, da investicija enega funta daje tri funte družbene koristi. (Hrast in drugi, 2014, str. 36)

Kot opozarjajo avtorji predstavljene študije, je merjenje družbenih učinkov socialnih podjetij kompleksno področje, ki zahteva veliko vložene energije, denarja in časa tistih, ki merijo in ustvarjajo te družbene učinke. Slovenski model temelji na preučitvi GECES predloga standarda in SROI⁵. Je poenostavljen model, zato so ponekod zahtevani odgovori v krajši obliki in temu primerno tudi končno poročilo.

Tako širši družbeni in okoljski kot neposredni ekonomski učinki organizacij socialne ekonomije, zlasti zadrug, pa so bili dokazani in priznani tudi z dokumenti še pred uvajanjem novih metod za merjenje družbenih učinkov. O tem smo poročali v dveh nadaljevanjih *Integralne serije*⁶. V zvezi z napovedanim zakonom o delavskih odkupih pa lahko povzamemo tudi ugotovitve študije CECOP - Evropskega združenja delavskih industrijskih in storitvenih zadrug (junij 2013) z naslovom *Prenos lastništva na zaposlene v delavskih zadrugah v EU*⁷. Študija poudarja izjemen pomen in velike možnosti, ki jih ponujajo prenosi lastništva podjetij na zaposlene v obliki delavskih zadrug.⁸

Študija najprej citira ugotovitve nekoliko starejšega poročila »Poslovna dinamika: start upi, prenosi lastništva podjetij in stečaji« (Business Dynamics: Start ups, Business Transfers and Bankruptcy), ki ga je leta 2011 objavila Evropska komisija. To poročilo je ocenjevalo, da bo v Evropski uniji vsako leto 450.000 podjetij, ki skupaj zagotavljajo 2 milijona delovnih mest, spremenilo svoje lastništvo. Evropska unija lahko vsako leto izgubi okoli 150.000 od teh podjetij, kar predstavlja skupaj 600.000 izgubljenih delovnih mest. Razlogi za to so predvsem v tem, da se lastniki podjetij upokojijo ali začnejo z drugo podjetniško dejavnostjo, a pred tem ne najdejo ustreznih novih lastnikov, ki bi prevzeli njihovo podjetje. Če tem podatkom dodamo tudi podatke o obsegu stečajev podjetij ali propadlih poslov, v sklopu katerih bi bilo vsaj del poslovnih aktivnosti mogoče ponovno zagnati (zdrava jedra podjetij, ki so ustrezno profitabilna), je skupen potencial rešenih oz. ohranjenih podjetij in delovnih mest prek ustanavljanja delavskih zadrug še veliko večji.

Več kot 1000 združenih podjetij, članic združenja CECOP, je nastalo kot rezultat prenosa lastništva na zaposlene s strani kapitalskih podjetij, ki bi se sicer zaprla in prenehala s poslovanjem, a so bila pred tem prenesena v lastništvo zaposlenih ali ustanovljena po stečaju propadlih podjetij in so v postopku stečaja odkupila zdrave dele podjetja. V osnovi se pojavljata dva scenarija, ki pripeljeta do ustanavljanja delavskih zadrug:

- Lastniki podjetij, ki se upokojijo, nimajo naslednikov v svoji družini ali v družini ni interesa za prevzem posla: v tem primeru obstaja možnost, da se podjetje proda zaposlenim, ki ga po nakupu spremenijo v delavsko zadrugo.
- Delavski odkupi podjetij v težavah ali stečaju: podjetja, ki so zaradi poslovnih težav ogrožena, da bodo prenehala s poslovanjem ali podjetja, ki so že v stečaju. Podjetja v težavah kupijo delavci in jih spremenijo v delavske zadruge oziroma ustanovijo delavsko zadrugo in prek nje kupijo zdrave jedra podjetja v stečaju.

*Zanimiv primer prenosa lastništva podjetja na zaposlene je italijanska delavska zadruga **Industria Plastica Toscana**, ki so jo leta 1994 po stečaju podjetja ustanovili delavci podjetja Italian Plastic Industry. Zadruga proizvaja nakupovalne vrečke in nosilne vreče v maloprodaji. Sklad CFI⁹ je pri ustanovitvi delavski zadrugi*

⁵ GECES: Ekspertna skupina Evropske komisije za socialno podjetništvo. SROI metodologijo je razvila mreža SROI Network, ki se je kasneje preimenovala v Social Value UK (<http://www.socialvalueuk.org/sat-launch/>).

⁶ [52. nadaljevanje](#), [53. nadaljevanje](#).

⁷ Dostopna prek:

http://www.cecop.coop/IMG/pdf/bussiness_transfers_to_employees_under_the_form_of_a_cooperative_in_europe_cecop-4.pdf.

⁸ Nekaj ugotovitev študije povzemamo po prispevku Tadeja Slapnika, državnega sekretarja v kabinetu predsednika vlade, z naslovom »Prenos lastništva na zaposlene v delavskih zadrugah v EU – priložnosti in izzivi« (dostopen prek www.delavska-participacija.com/priloge/2019-1.docx).

⁹ Nacionalni investicijski združni sklad Cooperazione Finanza Impresa (CFI), ki spodbuja ustanavljanje in razvoj zadrug v Italiji, ustanovljen na podlagi t.i. zakona Marcora. Zakon je sprejela italijanska vlada v obdobju gospodarske krize leta 1985.

pomagal s finančnimi in svetovalnimi storitvami v dveh sklopih: leta 1996 je zadrugi pomagal pridobiti finančna sredstva v obsegu 2 mio EUR na podlagi določb zakona Marcora, leta 2009, po spremembi italijanske zakonodaje, ki je omejila uporabo plastičnih nakupovalnih vrečk, pa se je zadruga odločila pričeti s proizvodno biorazgradljivih nakupovalnih vrečk. Ta sprememba je zahtevala zamenjavo tehnologije in uvajanje novih postopkov proizvodnje. Za te namene je zadruga potrebovala investicijo v obsegu 2 mio EUR, ki jo je izpeljala s pomočjo sklada CFI, v sodelovanju s finančnimi institucijami združenih organizacij in dveh bank. S to finančno pomočjo je zadruga med leti 2007 in 2010 povečala promet za 230 %.

V Evropski uniji obstajajo različne prakse prenosa lastništva podjetij na delavce v delavskih zadrugah. Najbolj so razširjeni v Franciji, Španiji in Italiji, medtem ko so predvsem posamični primeri prenosov podjetij v lastništvo delavskih zadrug prisotni v nekaterih drugih članicah EU, kot sta Velika Britanija in Finska. Glavni razlogi zaradi, katerih so delavski prevzemi v nekaterih državah EU bolj pogosti kot v drugih, so:

- zakonodaja zagotavlja ustrezno podporno okolje, ki omogoča delavske prevzeme s strani delavskih zadrug,
- dobro razvita nacionalna združenja delavskih zadrug,
- ustrezne podporne politike, ki pospešujejo prenos lastništva podjetij na zaposlene.

V Sloveniji je bilo v preteklih letih napovedanih nekaj delavskih odkupov propadlih podjetij preko zadrug. Citirana študija združenja CECOP lahko pomaga pri razmisleku, zakaj ti poskusi večinoma niso bili uspešni. V **Integralni seriji** pa se osredotočamo predvsem na dobre prakse. Tako lahko med redkimi primeri uspešnega odkupa spomnimo na znano podjetje M TOM, tovarno oblazinjenega pohištva iz Mokronoga¹⁰, ki so ga delavci po težki poti odkupili z lastnim denarjem.

V naslednjem prispevku bomo nadaljevali s preučevanjem mednarodnih razsežnosti socialnega, na znanju temelječega pristopa.

Dr. Darja Piciga

¹⁰ <https://www.mtom.si/>.